

УДК 330.341

І.В. Корогод, здобувач

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

**АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ
ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА****И.В. Корогод**, соискатель

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

**АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЭЛЕМЕНТОВ
ИНФРАСТРУКТУРЫ ПОДДЕРЖКИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА****Iryna Korohod**, candidate

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

**ANALYSIS OF FEATURES OF FUNCTIONING INFRASTRUCTURE ELEMENTS
OF ENTREPRENEURSHIP SUPPORT**

Досліджено сутність, види, функціональні особливості, а також світовий та вітчизняний досвід розвитку інфраструктури підтримки підприємництва. Проаналізовано сучасний стан розвитку елементів інфраструктури підтримки підприємництва в регіональному розрізі та запропоновано основні напрями підвищення ефективності їх функціонування.

Ключові слова: *бізнес, інфраструктура підтримки підприємництва, бізнес-інкубатор, технопарк, фонд підтримки підприємництва.*

Исследована сущность, виды, функциональные особенности, а также мировой и отечественный опыт развития инфраструктуры поддержки предпринимательства. Проанализировано современное состояние элементов инфраструктуры поддержки предпринимательства в региональном разрезе и предложены основные направления повышения эффективности их функционирования.

Ключевые слова: *бизнес, инфраструктура поддержки предпринимательства, бизнес-инкубатор, технопарк, фонд поддержки предпринимательства.*

The article studied details the essence, types, functional features, also world and national experience in development of infrastructure support. Analyzed the current state of the business support infrastructure in the regions, the main directions and proposed efficiency of its operation.

Key words: *business, infrastructure of business supporting, business incubator, technology park, Fund of entrepreneurship support.*

Постановка проблеми. Незважаючи на велику роль малого бізнесу в економіці, результати його функціонування в Україні значно нижчі, ніж в інших країнах світу. Одним із факторів, що гальмують розвиток цієї сфери економіки, є недостатньо ефективно функціонування елементів інфраструктури підтримки підприємництва. Як приклад, у країнах ринкової економіки існує високорозвинена інфраструктура підтримки підприємництва, яка пропонує широкий спектр консультаційних і сервісних послуг, навчання, забезпечення контактів. З метою поліпшення ситуації необхідно разом з формуванням дієвих механізмів державної підтримки малого підприємництва стимулювати розвиток відповідної інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування, функціонування та підвищення ефективності діяльності елементів інфраструктури підтримки підприємництва досліджуються у роботах вітчизняних учених: О. Амоші, Ю. Бажала, З. Варналія, В. Гейця, Я.А. Жаліла, В.І. Ляшенко та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питанням функціонування інфраструктури підтримки підприємництва приділялося багато уваги вітчизняними та зарубіжними науковцями, разом з тим формування інноваційної моделі розвитку України, спрямованої на модернізацію економіки, зростання суспільного виробництва потребує вдосконалення системи інфраструктурного забезпечення підприємництва, адаптації результативних світових механізмів підтримки бізнесу до українських реалій.

Мета статті. Метою цієї статті є дослідження сутності окремих складових інфраструктури підтримки підприємництва, аналіз світового досвіду їх розвитку, визначення напрямів підвищення ефективності функціонування елементів інфраструктури підтримки підприємництва.

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Виклад основного матеріалу. Одним з визначальних чинників сприяння ефективному розвитку бізнесу є інфраструктура його підтримки, завдяки якій формується конкретне організаційно-економічне середовище для сприяння підприємницькій діяльності та швидкій адаптації суб'єктів підприємництва до ринкових умов.

Відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р. інфраструктурою підтримки малого і середнього підприємництва є підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність, спрямовану на розвиток суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх інвестиційної та інноваційної активності, просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки [1].

До об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва належать бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, центри трансферу технологій, фонди підтримки малого підприємництва, лізингові компанії, консультативні центри, інші підприємства, установи та організації, основним завданням яких є сприяння розвитку малого і середнього підприємництва.

Інфраструктура в бізнесі спрямована на виконання таких функцій:

- організаційне оформлення ділових відносин;
- підвищення оперативності й ефективності роботи різних суб'єктів економіки на основі диференціації заповнюваних ними ринкових ніш;
- полегшення різних форм юридичного та економічного контролю;
- сприяння суб'єктам бізнесу у фінансовому обслуговуванні й загалом суспільне регулювання ділової практики [2, с. 212].

На початок 2015 року в Україні налічувалося 10 941 од. об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва (табл.).

Таблиця

Динаміка розвитку об'єктів інфраструктури за 2013–2014 роки

Об'єкти інфраструктури підтримки підприємництва	Кількість об'єктів інфраструктури 2013 рік	Кількість об'єктів інфраструктури 2014 рік
Бізнес-центри	480	447
Бізнес-інкубатори	79	82
Технопарки	50	58
Лізингові центри	538	447
Небанківські фінансові установи	4 148	2 812
Фонди підтримки підприємництва	226	216
Інвестиційні фонди і компанії	2 278	2 084
Інноваційні фонди і компанії	756	741
Інформаційно-консультативні установи	4 238	4 054
Всього	12 793	10 941

Найбільш поширеним видом інфраструктури підтримки підприємництва є бізнес-інкубатори – організації, які надають на певних умовах і на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно суб'єктам малого та середнього підприємництва, що розпочинають свою діяльність, з метою сприяння у набутті ними фінансової самостійності. Основні цілі та завдання бізнес-інкубатора полягають у підтримці, створенні й упровадженні нових технологій та інформаційних систем, конкурентоспроможних на світовому ринку, сприянні створенню, становленню та розвитку малих підприємств через надання їм навчально-тренінгової й консультаційної допомоги, організацію професійної підготовки спеціалістів малого бізнесу [3, с. 12].

Одними з найуспішніших бізнес-інкубаторів у США на сучасному етапі є: бізнес-інкубатор для технічної підтримки високотехнологічних компаній FFVC у Північній

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Кароліні, бізнес-інкубатор для допомоги підприємцям-початківцям Affinity Lab у Вашингтоні, бізнес-інкубатор для реалізації софтових та інтернет-проектів Alpha Lab у Пенсільванії. У Фінляндії наявність значної кількості бізнес-інкубаторів (у країні на одного жителя припадає найбільше бізнес-інкубаторів) забезпечила стабільне економічне зростання країни, а самі бізнес-інкубатори стали, з одного боку, ефективним механізмом створення нових промислових підприємств, а з іншого – одними з ключових центрів консолідації зусиль різних суб'єктів (підприємств, університетів тощо) для активізації інноваційної діяльності. У Швеції широко впроваджується концепція внутрішніх бізнес-інкубаторів, що створюються й розвиваються всередині великих промислових підприємств, транснаціональних корпорацій. Шведський досвід показав, що бізнес-інкубатори можуть бути ефективним інструментом розвитку бізнес-середовища промислових підприємств, місцем генерування і впровадження інноваційних ідей на базі великих компаній. У країні нараховується близько 80 бізнес-інкубаторів, більшість з яких ІТ-спрямування, проте існують тенденції на їх переорієнтування зі сфери промислового виробництва, яке переноситься у країни третього світу, на сферу послуг (туризм, перероблення відходів) [4, с. 179].

Нині в Україні діє 82 бізнес-інкубатори. Більшість з яких зосереджена в Дніпропетровській області (14), Сумській (5), Київській (5), а у Вінницькій, Полтавській, Херсонській областях їх нараховується по 3 одиниці. Найбільшою залишається кількість бізнес-інкубаторів у м. Києві – 11. По одному бізнес-інкубатору створено у Житомирській, Миколаївській, Чернівецькій областях.

Як приклад, у Дніпропетровській області існує «Віртуальний бізнес-інкубатор» на сайті «Криворізький ресурсний центр», спрямований на покращення умов розвитку бізнес-середовища із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, прозорого доступу підприємців до послуг, що надаються місцевими органами самоврядування та іншими адміністративними органами. Завдяки його функціонуванню підприємці можуть отримати теоретичну та практичну допомогу, витрачаючи при цьому мінімальну кількість часу.

На базі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу проводить свою діяльність Центр розвитку підприємництва «Бізнес-інкубатор», важливим напрямом у роботі якого є бізнес-підготовка студентства, що передбачає інформаційно-консультаційну підтримку та бізнес-навчання студентського складу з основ ведення підприємницької діяльності, практичних аспектів організації власної справи, щодо визначення напрямку та форми майбутньої професійної діяльності.

Функціонує мережа центрів підтримки інновацій та підприємництва «iHUB» (у таких містах, як Київ, Чернігів, Львів), цільовою аудиторією якого є старшокласники, студенти і приватні підприємці, які створюють проекти у сфері інформаційних технологій.

Впродовж 2014 року Київським молодіжним центром праці в межах реалізації програми «Молодіжний бізнес-інкубатор» проводились зустрічі молоді з представниками франчайзингових компаній (охоплено понад 100 осіб) та надано понад 100 консультацій з питань започаткування власної справи. Центром здійснювалась підготовча робота щодо проведення конкурсу бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді м. Києва та семінарах-тренінгах на теми: «Бізнес-план – це просто». «Бізнес-план: від розробки до реалізації», «Пошук інвестора від А до Я», «Ефективні переговори: 6 кроків до успіху».

У 2014 році на базі Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка розпочав свою роботу молодіжний бізнес-інкубатор, в якому студенти, молоді підприємці можуть одержати кваліфіковану підтримку протягом «інкубаційного періоду» розвитку підприємства з питань бізнес-планування, оподаткування та ведення бухгалтерського обліку.

У Сумах функціонують обласний бізнес-інкубатор, спрямований на підтримку створення та розвиток власного бізнесу, а також бізнес-інкубатор «Самар», метою якого є розвиток молодіжного бізнесу, надання допомоги з економічних та юридичних питань, проведення про-

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

ектно-експертних оцінок бізнес-ідей, співпраця з інвесторами та бізнес-інкубатор у сфері ЖКГ «Управитель», діяльність якого направлена на підготовку підприємців та студентів області щодо здійснення бізнесу у сфері обслуговування багатоквартирних будинків.

До функцій бізнес-центрів відносяться надання інформаційних, консалтингових, маркетингових та інших послуг суб'єктам малого та середнього підприємництва, особам, що мають намір провадити підприємницьку діяльність. Найбільше бізнес-центрів знаходиться у м. Києві (125), Дніпропетровській (44) та Харківській (32) областях. Найменша їх кількість нараховується в Чернігівській (2) та Херсонській (1) областях.

Важливим інститутом інформаційно-консультаційної підтримки підприємництва є технопарки. Технопарки є науково-виробничим територіальним комплексом, до якого входять дослідні інститути, лабораторії, експериментальні заводи з передовою технологією, створені на задалегідь підготовлених територіях навколо великих університетів з розвиненою інфраструктурою, до якої належать: лабораторні корпуси, виробничі приміщення багатоцільового призначення, інформаційно-обчислювальні центри колективного користування, системи транспортних та інших комунікацій, магазини, житлово-побутові приміщення, сервісні та виставкові комплекси [5, с. 130]. Один з найуспішніших технопарків у світі розташований в передмісті Кракова на 500 гектарах землі. Його побудували у Новій Гуті, колишньому містечку металургів, який прийшов у занепад через кризу та безробіття. Сьогодні це процвітаючий район: +160 прибуткових інвестпроектів дали 18 тис. нових робочих місць. Станом на 01.01.2015 в Україні налічувалося 58 одиниць (фактично ж здійснюють діяльність 13 одиниць (22,4 % від їх загальної кількості)). Найбільше технопарків зареєстровано в м. Києві (28) та Харківській області (15). В обласних центрах діють від 1 до 3 технопарків: Львові (3), Хмельницькому (2), Вінниці (2), Дніпропетровську (1), Херсоні (1).

Кількість закладів, що забезпечують суб'єктів малого і середнього підприємництва матеріально-технічними ресурсами на основі лізингу, станом у 2014 році становила 447 одиниць. Із загальної кількості лізингових центрів в адміністративно-територіальних одиницях України 67,8 % припадає на м. Київ (303). Проте у Кіровоградській, Тернопільській, Херсонській областях зазначені установи взагалі відсутні.

Загальна кількість регіональних та місцевих фондів підтримки підприємництва станом у 2014 році становить 216 одиниць, з них 32 регіональних та місцевих фондів, створені за участю Українського фонду підтримки підприємництва.

Станом на 01.01.2015 в Україні налічується 2812 небанківських кредитно-фінансових установ, у тому числі 538 кредитних спілок. Найбільша їх кількість – у Харківській області (436), м. Києві (338), Миколаївській (208), Полтавській (188), Житомирській (178 од.), Рівненській (144) та Вінницькій (134) областях. Згідно з офіційними даними фактично функціонують 204 зазначені установи (7,2 % від їх загальної кількості).

Також зареєстровано 2084 інвестиційні фонди та компанії (фактично функціонують 76 інвестиційних фондів і компаній (3,6 % від їх загальної кількості)). Зокрема, зареєстровано 1 312 в м. Києві, 222 в Донецькій (у 2013 році), 184 Харківській, 83 Полтавській областях. По одній установі зареєстровано в Запорізькій, Тернопільській, Хмельницькій та Чернігівській областях.

У 2014 році фактично функціонувало 19 інноваційних фондів та компаній (з 741 од. зареєстрованих). У більшості областей створено лише по одній або дві такі установи, а у Волинській, Івано-Франківській та Хмельницькій областях не створено жодної.

У межах виконання програми інноваційно-орієнтованого дослідно-консультаційного центру міжнародного рівня «Вінницький бізнес-акселератор» (м. Вінниця) впроваджено проект «Створення і тестування Навчального центру «Бізнес-акселератор»», метою якого є створення навчального центру практичної підготовки молодих спеціалістів.

Одним з напрямів підвищення конкурентоспроможності економіки є кластери – об'єднання підприємств різних галузей, які не зливаються в єдину структуру, а співпра-

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

цюють у межах спільної стратегії розвитку, дозволяючи поєднувати значні ресурси, у тому числі фінансові, що значно поліпшує умови для створення конкурентоспроможних товарів та послуг на внутрішньому й зовнішньому ринках. Найвідомішими прикладами є американські кластери комп'ютерних технологій у Силіконовій долині, кіновиробництва в Голлівуді, аерокосмічної промисловості в Московській області Росії [5, с. 146].

В Україні існують 4 інноваційні промислові кластери. У межах реалізації програм розвитку малого та середнього бізнесу в Івано-Франківській області створено асоціацію «Галицький інноваційний кластер», як інноваційний інструмент, що представляє групу локалізованих взаємозалежних компаній, постачальників устаткування, комплектуючих, спеціалізованих послуг, науково-дослідних інститутів, вищих навчальних закладів та інших організацій.

Крім того, у м. Кам'янець-Подільський функціонує кластерне утворення – громадська організація «Подільська гільдія ремісників», основною метою діяльності якого є відродження та популяризація ремесел та культури Середньовіччя. Працює Подільсько-Буковинський туристичний кластер, учасниками якого є міські ради трьох міст: Кам'янець-Подільського, Чернівців та Хотина.

Кластер сільського туризму «Оберіг» об'єднує осіб, які працюють для розвитку громади та впроваджують інноваційну технологію розвитку сільського туризму у с. Гриців (Шепетівський район Хмельницької області). За його ініціативою розповсюджується інформація та надається консультативна допомога населенню щодо організації роботи у секторі сільського зеленого туризму. При кластері функціонує центр сільського зеленого туризму, на базі якого проводяться відповідні семінари, тренінги, лекції, круглі столи тощо.

У 2014 року у Львові зареєстровано індустріальний парк «Рясне II» з необхідним інженерно-технічним оснащенням, де створено необхідну інфраструктуру та комунікації для інвесторів у різних галузях (машинобудування, радіоелектроніка, легка та харчова промисловість).

У Рівненській області є такі кластери, як: «Натуральне молоко», Рівненський регіональний агропромисловий інноваційний кластер «Агроінновації», кластер деревообробки «Полісся Рокитнівщини».

Підвищенню поінформованості підприємців із різних аспектів їх діяльності сприяє мережа з 4 054 інформаційно-консультативних установ. Станом на 01.01.2015 фактично функціонують 269 або 7,0 % від їх загальної кількості. Найменша кількість таких установ діє в Чернігівській (3) та Херсонській (1) областях.

Функціонує Житомирський обласний молодіжний центр праці, метою якого є вирішення питань працевлаштування молоді, забезпечення її зайнятості у вільний від навчання час, сприяння розвитку молодіжних ініціатив у трудовій сфері, перепідготовка та підвищення кваліфікації молоді. Серед іншого, для об'єднання та тісної співпраці бізнесу із наукою, поширення знань в інноваційній сфері у м. Коростені працює демонстраційний центр інноваційного розвитку та індустріальний парк.

У місті Хмельницький працює Центр підтримки малого підприємництва, в якому надаються юридичні, психологічні та соціально-педагогічні послуги громадянам, що планують здійснювати підприємницьку діяльність. Оочі мають змогу безкоштовного користування ресурсами Центру (приміщення, оргтехніка, інформаційно-методичне забезпечення), відвідувати навчальні тренінги, семінари, отримувати консультації тощо.

Наведені дані свідчать, що елементи інфраструктури в Україні постійно зростають, однак їх кількість значно менше, ніж у країнах з розвинутою економікою. Здійснення державної підтримки малого підприємництва в Україні покладено на Кабінет Міністрів України, Державну регуляторну службу України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, місцеві державні адміністрації та інші органи виконавчої влади, які в

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

межах своїх повноважень сприяють розвитку малого підприємництва й забезпечують проведення державної політики щодо його підтримки.

Обласною Програмою розвитку малого і середнього підприємництва на 2015–2016 роки передбачено підвищення активності діючих в області елементів інфраструктури підтримки підприємництва, а також створення нових, діяльність яких є важливою умовою забезпечення фінансової, матеріально-технічної, інформаційної, технологічної, консультативної, кадрової й освітньої підтримки суб'єктів підприємництва. Заходи з формування інфраструктури підтримки підприємництва передбачають залучення наукового потенціалу для інформаційної та організаційної підтримки підприємництва, у тому числі для створення інформаційно-комунікаційної платформи «Наука-бізнес». Їх реалізація сприятиме інноваційній та інвестиційній активності діяльності малого і середнього бізнесу, розширенню допомоги суб'єктам господарювання в отриманні корисної інформації, необхідної для ведення підприємницької діяльності [6, с. 24].

Висновки і пропозиції. У результаті наведеного дослідження до виявлених проблем у розвитку інфраструктури підтримки підприємництва слід віднести наявні диспропорції у формуванні та функціонуванні окремих її елементів у більшості як регіонів, так і країни в цілому, зокрема більша частина всіх об'єктів інфраструктури функціонує у столиці, а найменша їх кількість – у таких регіонах, як Чернігівська, Чернівецька, Рівненська, Тернопільська області.

Для більш ефективного функціонування елементів інфраструктури підтримки підприємництва варто:

- запровадити систему державної акредитації сервісних установ інфраструктури, що надаватимуть сертифіковані навчально-консультативні послуги малому бізнесу;
- збільшити обсяги фінансування заходів щодо розвитку мережі інфраструктури підтримки підприємництва;
- забезпечити об'єкти інфраструктури висококваліфікованими кадровими ресурсами;
- адаптувати міжнародний досвід оцінювання ефективності й результативності функціонуючих об'єктів інфраструктури;
- прийняти нормативно-правові акти, що регулюватимуть створення та елементів інфраструктури підтримки підприємництва.

Список використаних джерел

1. *Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні* [Електронний ресурс] : Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-6. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
2. *Рачинська Г. В.* Система інфраструктурного забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу покращення [Електронний ресурс] / Г. В. Рачинська, Л. С. Лісовська // Електронний науковий архів Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – С. 211–216. – Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/15904/1/32_211-216_Vis_725_Ekonomika.pdf.
3. *Пивоваров М.* Розвиток інституту інфраструктури малого підприємництва: проблеми та шляхи його покращення [Електронний ресурс] / М. Пивоваров // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 1(8). – С. 6–18. – Режим доступу : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13pimgwyp.pdf>.
4. *Шевчук Л. Т.* Світовий і вітчизняний досвід створення і функціонування бізнес-інкубаторів / Л. Т. Шевчук, А. В. Колодійчук // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 178–184.
5. *Бутко М. П.* Інтелектуальний капітал як чинник модернізації регіонального економічного простору : монографія / М. П. Бутко, О. В. Попело ; під заг. ред. М. П. Бутка. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2014. – 372 с.
6. *Обласна Програма розвитку малого і середнього підприємництва на 2015–2016 роки* : затверджена рішенням двадцять третьої сесії обласної ради шостого скликання від 23 січня 2015 року.